

Експертний висновок
до проекту Закону України «Про саморегулівні організації»,
внесеного народними депутатами України
Клочком А. А., Арсенюком О. О. та іншими
(реєстр. № 7025 від 04.02.2022)

Основною метою проекту Закону України «Про саморегулівні організації» (далі – проект Закону) є формування законодавчого підґрунтя для створення саморегулівних організацій в Україні та забезпечення їх діяльності, а також вдосконалення правового регулювання діяльності існуючих саморегулівних організацій, що вже існують.

1. Для досягнення мети проекту Закону пропонується запровадити єдиний підхід до процедур створення, функціонування та припинення діяльності саморегулівних організацій.

Проте проект Закону є рамковим та містить декларативні норми з посиланням на інші нормативно-правові акти, які визначають особливості у відповідних сферах.

В свою чергу, реальні механізми, що забезпечуватимуть регулювання суспільних відносин у сфері утворення, реєстрації, діяльності та припинення саморегулівних організацій міститимуть саме спеціальні законодавчі акти.

Зазначене, зокрема, стосується питань:

встановлення особливостей регулювання суспільних відносин щодо утворення, реєстрації, діяльності та припинення окремих саморегулівних організацій іншими законами (частина третя статті 2 проекту Закону);

встановлення особливостей утворення та реєстрації окремих саморегулівних організацій іншими законами (частина друга статті 5 та частина десята статті 9 проекту Закону);

делегування саморегулівним організаціям повноважень органів державної влади (частина шоста статті 4 проекту Закону);

здійснення державного контролю за діяльністю саморегулівних організацій (частина третя статті 4 проекту Закону);

незастосування до саморегулівних організацій щодо яких законом встановлено окремі процедури набуття та припинення членства норм цього закону (частина шоста статті 15 проекту Закону).

Враховуючи викладене, положення проекту Закону унеможливають створення єдиної комплексної основи для розвитку саморегулювання господарської та професійної діяльності, що в свою чергу не відповідає поставленій меті проекту Закону.

2. Проект Закону не містить норм, якими встановлюватиметься, що участь в саморегулівних організаціях суб'єктів господарської діяльності щодо яких здійснюється управління відповідно до Закону України «Про управління об'єктами державної власності» та внесення ними членських чи цільових

внесків до таких організацій здійснюється за погодженням із уповноваженими органами управління.

3. Проект Закону потребує доопрацювання в частині врахування положень пункту 133.4 статті 133 Податкового кодексу України щодо передачі активів одній або кільком неприбутковим організаціям відповідного виду або зарахування до доходу бюджету, у випадку припинення такої саморегульованої організації як юридичної особи (у результаті її ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення).

4. Пункт 3 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» проекту Закону потребує уточнення та доопрацювання в частині механізму перереєстрації раніше створених саморегульованих організацій.

Аналізуючи положення проекту Закону, можна дійти висновку, що юридичні особи, які будуть створюватись відповідно до цього Закону, будуть мати таку організаційно-правову форму як саморегульована організація і додатково набувати якогось статусу не будуть.

Слід зазначити, що відповідно до статті 108 Цивільного кодексу України зміна юридичною особою організаційно-правової форми є перетворенням.

Згідно із частиною п'ятою статті 4 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» у разі перетворення юридичних осіб здійснюється державна реєстрація припинення юридичної особи, що припиняється у результаті перетворення, та державна реєстрація новоутвореної юридичної особи. Перетворення вважається завершеним з дати державної реєстрації новоутвореної юридичної особи.

З огляду на викладене, пункт 3 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» проекту Закону потребує доопрацювання, оскільки шляхом внесення змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, можливо здійснити зміну назви юридичної особи, що не тягне за собою процедуру припинення юридичної особи шляхом перетворення.

5. Підпунктом 2 пункту 5 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» проекту Закону пропонується внести зміни до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон про адвокатуру), зокрема, викласти статтю 5 Закону про адвокатуру в новій редакції, частиною другої якої визначити, що втручання органів державної влади та місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб у діяльність адвокатури забороняється.

Водночас проектом Закону пропонується в частині першій статті 5 Закону про адвокатуру визначити, що адвокатура є самоврядною, незалежною від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, що і гарантує їй відповідну незалежність.

Додаткове закріплення частиною другою статті 5 Закону про адвокатуру у запропонованій редакції проекту Закону редакції зазначених вище положень вважаємо недоцільним з огляду на таке.

В окремих, передбачених законом випадках, держава має повноваження щодо здійснення певного впливу у сфері адвокатури та адвокатської діяльності.

Такі повноваження можуть реалізовуватись з метою запобігання порушенням прав і свобод широкого кола осіб, зокрема, коли центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, надсилається запит до адвокатського бюро, адвокатського об'єднання та адвоката, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, (як до суб'єктів первинного фінансового моніторингу) щодо подання інформації тощо.

Крім того, можливість участі держави у діяльності адвокатури у необхідних випадках закріплена також у міжнародних стандартах.

Так, Загальним кодексом правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства передбачено, що компетентні органи усіх країн Співтовариства повинні володіти правом контролю і конфіденційності вивчення фінансових документів адвоката за наданими в його розпорядження коштами клієнта на предмет виявлення випадків порушення адвокатом правил, що підлягають виконанню, і застосування до нього санкцій у разі виявлення вищевказаних порушень.

Також згідно з Основними положеннями про роль адвокатів (прийнятими VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року) професійні асоціації адвокатів відіграють важливу роль у підтриманні професійних стандартів та етичних норм, захищають своїх членів від переслідувань та необґрунтованих обмежень і посягань, забезпечують юридичну допомогу для усіх, хто має у ній потребу, та кооперуються з урядом та іншими інститутами для досягнення цілей правосуддя і суспільного інтересу.

Отже, запропоновані зміни є не виправданими та не відповідають об'єктивним умовам діяльності адвокатури.

Крім того, частиною четвертою статті 5 Закону про адвокатуру у запропонованій редакції проекту Закону редакції пропонується передбачити, що до розробки та опрацювання проектів законів, інших актів, що регулюють питання діяльності адвокатури, здійснення захисту та представництва, надання інших видів професійної правничої допомоги залучаються представники Національної асоціації адвокатів України.

Зі змісту вказаної норми вбачається необхідність залучення представників Національної асоціації адвокатів України до усіх законодавчих ініціатив у зазначеній вище сфері, що є не виправданим з огляду на функції адвокатури та права суб'єктів законодавчої ініціативи.

Крім того, незрозумілим є механізм реалізації цього положення та спосіб залучення представників Національної асоціації адвокатів України до зазначених процесів.

Також проектом Закону пропонується внести зміни до статей 48, 50, 52, 55 Закону про адвокатуру, виключивши положення, відповідно до яких одна й та сама особа не може бути головою або членом ради адвокатів регіону, головою або членом кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, головою, заступником голови, секретарем або членом Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, головою, заступником голови, секретарем або членом Ради адвокатів України більше ніж два строки підряд.

Щодо цього зазначаємо, що частиною третьою статті 2 Закону про адвокатуру встановлено, що з метою забезпечення належного здійснення адвокатської діяльності, дотримання гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних прав адвокатів, забезпечення високого професійного рівня адвокатів та вирішення питань дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні діє адвокатське самоврядування.

Адвокатське самоврядування – гарантоване державою право адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом.

Згідно з частиною першою статті 43 Закону про адвокатуру адвокатське самоврядування ґрунтується на принципах виборності, гласності, обов'язковості для виконання адвокатами рішень органів адвокатського самоврядування, підзвітності, заборони втручання органів адвокатського самоврядування у професійну діяльність адвоката.

Слід зауважити, що запропоновані зміни створюють підґрунтя для неналежної реалізації завдань та принципів адвокатського самоврядування, а також для обмеження можливості реалізації права значної кількості адвокатів бути обраними на відповідні посади органів адвокатського самоврядування і впливати на вирішення важливих питань професійної спільноти.

Закріплена чинним Законом про адвокатуру можливість оновлення має демократичне значення, створює умови для запобігання виникненню негативних тенденцій в управлінні адвокатським самоврядуванням та сприяє підвищенню рівня відповідальності до виконання повноважень, якими наділені відповідні посадові особи органів адвокатського самоврядування.

У зв'язку з наведеним пропозиції щодо внесення змін до статей 48, 50, 52, 55 Закону про адвокатуру не підтримуються.

6. Редакційного доопрацювання потребують деякі зміни до Кодексу України з процедур банкрутства та Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів».

Разом з цим зазначаємо, що на розгляд Верховної Ради України внесено проект Закону України «Про саморегулювання господарської та професійної діяльності» (реєстр. № 4221 від 15.10.2020), яким пропонується встановити

загальні засади саморегулювання господарської та професійної діяльності, що здійснюється через саморегулівні організації, визначити правовий статус таких організацій, принципи і порядок їх утворення та діяльності, засади державного регулювання і державного контролю.

Положення зазначеного законопроекту передбачають більш системне та комплексне врегулювання інституту саморегулювання.

Висновок:

За результатами експертизи проект Закону України «Про саморегулівні організації» (реєстр. № 7025 від 04.02.2022) не підтримується.

Перший віце-прем'єр-міністр України –
Міністр економіки України

Юлія СВИРИДЕНКО